

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, 11–12, 13. Ст. 8.

2. Щодо неприпустимості залучення адвоката до конфіденційної співпраці з органами досудового розслідування при наявній згоді клієнта: рішення Ради адвокатів України № 123 від 15 листопада 2019 року. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2019-11-15-g-shennya-rau-123_5def73c3689f8.pdf

3. Постанова Касаційного адміністративного суду в складі Верховного Суду від 30 листопада 2022 року по справі №520/1285/2020. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107631290>

4. Вирок Вищого антикорупційного суду від 04 лютого 2022 року по справі №623/2988/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102970928>

5. Тализіна Я. О. Використання конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні : монографія. Київ : Алерта. 2023. 304 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-293-0-43>

АНГЛОСАКСОНСЬКА МОДЕЛЬ ІНСТИТУТУ СЛІДЧИХ СУДДІВ: МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ДОСВІДУ

Міськевич С. А.

*заступник керівника Дубенської окружної прокуратури
Рівненської обласної прокуратури
м. Дубно, Україна*

Іванців М. Р.

*адвокат, викладач кафедри кримінально-правових
та адміністративно-правових дисциплін
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

Для ґрунтовного аналізу судового контролю за дотриманням прав, свобод та законних інтересів підозрюваного при застосуванні запобіжного заходу тримання під вартою в Україні, вважаємо доцільним звернутися до досвіду зарубіжних держав, в яких має місце діяльність слідчого судді у кримінальному процесі. Власне, слідчі судді як спеціальні суб'єкти з тим чи іншим спектром процесуальних

повноважень існують у правових системах багатьох країн світу: слідчий суддя у Франції, дільничний суддя у ФРН, магістрат у США, тому виникнення інституту слідчого судді у кримінальному процесуальному законодавстві України була цілком правомірною [2, с. 14].

Термін «судовий контроль за досудовим розслідуванням» у Великій Британії вживається дуже умовно, оскільки діяльність суду являє собою невід'ємну частину досудового розслідування. За своїм змістом усі дії, дозволені англійській поліції у розслідуванні, можна розділити на дії тільки з дозволу суду, і дії, які поліція має право робити без такого дозволу. Останніми роками тенденцією англійського кримінального процесу є збільшення питомої ваги другого виду дій щодо першого. Необхідно відзначити інститут habeas corpus. Будь-яка затримана особа повинна бути доставлена в суд, який перевіряє підстави затримання (арешту) і за відсутністю таких звільняє особу. Обшук за загальним правилом здійснюється на підставі судового наказу. Однак трапляється чимало випадків, коли поліція має право проводити обшук без судового наказу: наприклад, обшук, супроводжуваний арешт; обшук місця проживання арештованого тощо. У цілому слід зазначити, що у тих випадках, коли поліції необхідно вийти за межі наданих їй повноважень, вона зобов'язана звернутися до суду з проханням про видачу судового наказу – процесуального акта, що дає змогу вчинити певну дію. Матеріали досудового розслідування, за якими має виноситися обвинувальний акт, схвалені державним обвинувачем, підлягають перевірці в магістратському суді. У процесі такої перевірки суддя заслуховує обвинувача і вивчає зібрані докази. Уважаючи, що їх достатньо, суддя ухвалює рішення про віддання обвинуваченого до суду. У разі такого рішення судді обвинувач складає обвинувальний акт і передає його для затвердження до суду [2, с. 15]. У США відомості про злочин і особу, яка його вчинила, збираються в основному під час обшуку й арешту або ж у зв'язку з цими заходами процесуального примусу (наприклад, допит). Майже кожна кримінальна справа, включаючи й справи про малозначні кримінальні діяння, починається з арешту або обшуку [3, с. 189]. Основним органом розслідування кримінальних справ у цій країні, отже, і основним органом, що проводить арешт і обшук, є поліція. Законодавче вирішення питання про здійснення арешту або обшуку віднесено до компетенції суддів, водночас рішення судді про видачу ордера на арешт або обшук значною мірою зумовлюється думкою поліції і прокуратури, тому ці заходи можуть суттєво обмежувати права і свободи громадян у кримінальному процесі США. У кримінальному процесі Франції функціонують і слідчі судді, й судді з питань свобод та ув'язнення. Проведення досудового слідства у Франції належить до компетенції судового відомства, тому

слідчі органи також розділяються на слідчі органи загальної юрисдикції та спеціалізовані слідчі органи. Існують два органи досудового слідства загальної юрисдикції: слідчий суддя (перша інстанція) і слідча камера. Окреме місце у французькому досудовому слідстві посідає суддя з питань свобод і ув'язнення, який, власне, слідчих функцій не виконує, але вирішує чимало питань у рамках цієї стадії кримінального процесу. Досудове слідство у Франції проводиться слідчим суддею, який обирається строком на три роки. Його процесуальне становище двояке. Перебуваючи в організаційному підпорядкуванні судових інстанцій, під час виконання своїх функцій він залежить від прокурора, але не зобов'язаний виконувати його вимоги. Дозвіл слідчого судді необхідний для: тримання особи під вартою (застосовується як до дорослих, так і до осіб старше шістнадцяти років); пошуку, обшуку та виїмки; перехвату телефонних розмов, заслуховування анонімного свідка. Закінчивши слідство, якщо слідчий суддя не знайде складу злочину у вчиненому діянні, справа направляється в обвинувальну камеру, яка мається при кожному апеляційному суді і виступає як слідчий орган другої інстанції.

Здійснений порівняльний аналіз дає змогу дійти висновку, що англосаксонська модель інституту слідчих суддів (США, Велика Британія) характеризується невтручанням компетентної посадової особи судової влади в досудове провадження у кримінальному процесі, водночас континентальна модель (Україна, Франція, Федеративна республіка Німеччина) характеризується тим, що слідчий суддя наділений досить широкими повноваженнями саме на досудовому провадженні. Більшість слідчих, розшукових та інших процесуальних дій, які обмежують конституційні права людини, проводиться винятково за рішенням уповноваженої особи судових органів (слідчого судді). У невідкладних випадках, коли поліція, слідчий мають право провести процесуальні дії без відповідного рішення суду, останній має бути негайно повідомлений про них і з урахуванням конкретних обставин ухвалити рішення про визнання отриманих фактичних даних допустимими доказами.

Література:

1. Бондюк А. Ф. Захист прав та свобод людини і громадянина на досудовому слідстві в світлі дотримання слідчим суддею основоположних принципів. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. (Республіка Молдова). 2015. № 3/1(13). С. 96–99.

2. Горелкіна К. Г. Особливості процесуального статусу слідчого судді: порівняльний аналіз. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 14–19.

3. Гуценко К. Ф., Головка Л. В., Филимонов Б. А. Уголовный процесс западных государств. Издво «Зерцало-М», 2012. 528 с.
4. Крикливець Д. Є. Реалізація засади змагальності під час розгляду скарг слідчим суддею : дис. канд. юр. наук : 12.00.09/ Львів, 2016. 321 с.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012. *Голос України*. 2012.
6. Попелюшко В. О. Слідчий суддя у кримінальному провадженні. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2014. № 1(9). С. 10–16.